

ראש השנה כב: (משנה) עד כג: (משנה שניה)

ביאורים

היוצאים להציל – במשנתנו מבואר שהתירו חכמים ליוצאים להציל להסתובב בתחום העיר (ולא הגבילו אותם בארבע אמותיהם כפי שהגבילו שאר אדם שיצא ממקומו).
היתר נוסף שהתירו להם הוא לחזור למקומם. הרב פיינשטיין (תחומין א') פסק שההיתר לחזור למקומן הוא רק כאשר היוצא להציל ידע שהוא יוצא לזמן קצר. כשהיוצא להציל יצא לפרק זמן שאינו ידוע, שאפשרי בהחלט שיימשך עד לצאת השבת, אסור לו לחזור לביתו בשבת (אין כאן חשש שפעם הבאה לא יצא להציל - כיוון שכאשר יצא הוא ידע שאולי ההצלה תמשך עד מוצאי שבת ובכל זאת לא נרתע מלצאת).

משנה

אופן פירסום קידוש החודש:

בראשונה: ע"י השאת משואות.
לאחר שקילקלו הכותים: ע"י שליחים.

אופן השאת המשואות:

כורך בחבל בראשי כלונסאות של ארז: קנים, עצי שמן, נעורת של פשתן.
עולה לראש ההר ומדליק ומוליך ומביא ומעלה ומוריד
עד שרואה שכך עושים בהר הבא בתור.

סדר ההרים: הר המשחה, סרטבא, גרופינא, חוורן, בית בלתין, כל הגולה (פומבדיתא).

רשב"א הוסיף: חרים, כייר, גדר.

מיקום הרים אלו:

דעה א': בין ההרים שבמשנה.

דעה ב': בנתיב נוסף (היו מעבירים את התשדורת בשני נתיבים כדי שאם אחד יחסם השני יעבוד).

ברייתא

על איזה חודש משיאים משואות?
רק על חודש חסר (כשיום ל' הינו מהחודש החדש).

מתי משיאים משואות?
בליל עיבורו (במוצאי ל' – אחרי קידוש החודש החדש).

מדוע לא משיאים גם על חסר וגם על מלא?

גזירה משום ר"ח חסר שחל להיות בע"ש. במקרה זה ישיאו במוצ"ש, ולא יידעו האם זה בגלל שהחודש חסר והמשואות הם במקום ע"ש, או כי החודש מלא.

מדוע לא משיאים רק על מלא?

כדי שיידעו שהחודש חסר מיד - ולא יתבטלו ממלאכה למחרת ר"ח (שמא יום זה הוא ר"ח).

קושיה:
במקרה כזה שלא ישיאו כלל, וכך תהיה הבחנה!
תירוץ:
עלולים לחשוב שהחודש מלא, ולא השיאו במוצ"ש בגלל שכרות.

- כל חפץ שנטלו נכרים מירושלים עתיד הקב"ה להחזירן לה. חוץ מהת"ח שהם הרגו שלכך אין תקנה (ועליהם נאמר ונקיתי דמם לא נקיתי).
- **גירסא א':** הלומד תורה ואינו מלמדה – דומה להדס במדבר. (שאין מי שנהנה ממנו)
- **גירסא ב':** הלומד תורה ומלמדה במקום שאין ת"ח – דומה להדס במדבר. (שהוא חביב לכל)

משנה

אופן 'אירוח' העדים שראו את החודש:

• היו מתכנסים לחצר בירושלים הנקראת 'עוק' - נבדקים שם ע"י ב"ד - היו שם סעודות גדולות כדי לדרבן את העדים לבוא.

עדים שבאו בשבת:

בראשונה: היה אסור לעדים לצאת מהחצר (כדין היוצא מחוץ לתחום).

התקין ר"ג הזקן: שיהיו מהלכין 2000 אמה לכל רוח (כאנשי העיר).

וכך התקין גם למיילדת שבאה ליילד ולמי שבא להציל מצרות שונות.

ראש השנה כג: (משנה שניה) עד כד: (משנה)

ביאורים

פסל אדם – הגמרא שלנו מביאה את האיסור לעשות דמות אדם. החתם סופר נשאל על ידי פסל יהודי האם מותר לו לעשות פסלי אדם כדי לעבוד בכך. החתם סופר פסק לו שאם הוא עושה את הפסל ומשאיר דבר אחד שלא עשה (עין וכיו"ב) ואת הסיום הוא נותן לשוליה לעשות – הדבר מותר (לעצם החזקת פסל אדם פסק הנצי"ב שבימינו החזקת הפסל – שנעשה על ידי גוי – מותרת).

פגימת הלבנה = החלק החשוך של הלבנה.

משנה

אופן בדיקת העדים:

שואלים בנפרד את 2 העדים הראשונים:

1. האם פגימת הלבנה היתה פונה לצד החמה או לצד הנגדי.
(אם ענה "לצד החמה" – עדותו נפסלת)
2. האם הלבנה היתה לצפונה או לדרומה של החמה.
3. כמה היתה הלבנה גבוהה מהארץ.
4. לאיזו היה נוטה החלק הפגום של הלבנה.
5. כמה היתה הלבנה רחבה.

אם 2 העדים הללו ענו אותו הדבר:

עדותן מתקבלת, ואת שאר העדים שואלים באופן סימלי בלבד (שלא יתאכזבו שבאו לשווא ויירטעו מלהגיע בפעם הבאה).

מיקום הלבנה החדשה ביחס לחמה: בקיץ: לדרומה. בחורף: לצפונה.

כשהפער בין תשובות העדים הוא: קומה אחת: עדותן קיימת. 2 קומות: עדותן בטילה, אבל מצטרפין לעדות אחרת.

ברייתות

אין מעידים על הירח כש:

- א. ראו אותו בהשתקפות דרך המים או דרך זכוכית או דרך עננים (אפילו אם ראו חצי מהירח בשמים וחצי בהשתקפות).
- ב. ראו בתחילה את הלבנה במקרה - וכשחזרו לראותה במכוון כדי להעיד עליה לא ראו אותה.

המקור לכך שראש ב"ד מקדש:

'וידבר **עם** (=ראש ב"ד) את **מוצאי** ה'.'

המקור לכך שהעם עונה:

ר"פ: '**על תקראו אותם**' (=אתם). רנב"י: '**עם מוצאי**' = הם יאמרו מועדי.

המקור לכך שעונים פעמיים:

'**קראו קראו**'.

משנה

אופן קידוש החודש:

ראש ב"ד אומר: מקודש. העם עונים: מקודש מקודש.

איזה חודש מקדשים?

ת"ק: כל חודש.

ראב"צ: רק כשמתחיל ביום 30.

דעות נוספות שהובאו בברייתא:

הלכה כר"א בר' צדוק.

פלימו: רק כשמתחיל ביום 31.

ר"א בר"ש: אין מקדשים שום חודש. ('וקדשתם את **חמשה עשר** - שנים מקדשים ולא חודשים)

משנה

דמות צורות לבנה היו לו לרבן גמליאל,
שבאמצעותן תיחקר את העדים.

קושיה:

אסור לעשות כדמות
השמשין שמשמשין את
הקב"ה!

תירוצים:

תירוץ א': נכרים עשו לר' גמליאל דמויות אלו.
תירוץ ב': הדמויות היו עשויות מחלקים נפרדים ובה אין איסור.
תירוץ ג': לשם לימוד – מותר.

ואין לחשוד בר' גמליאל
שהשתמש בכך לעבודה-זרה,
כיוון שרבים היו מצויים אצלו
(כי הוא נשיא).

אסור לעשות כדמות שמשין:

שמשין שאפשר לעשות באותו גודל:
תבנית היכל, אולם, עזרה, שולחן ומנורה של 7 קנים.

וכן שמשין שאי-אפשר לעשות באותו גודל:

1. ארבעה פנים יחדיו.
2. פרצוף אדם.
3. שמשין שבמדור העליון (אופנים, שרפים, חיות הקודש, מלאכי השרת).
4. שמשין שבמדור התחתון (חמה, לבנה, כוכבים, מזלות).

ראש השנה כד: (משנה) עד כה: (סוף הפרק)

ביאורים

ענוותנות חכמינו ז"ל – מהסיפור של ר' יהושע ורבן גמליאל ניתן ללמוד שני דברים חשובים:
 א. עד כמה חשובה היתה להם האמת ודעת התורה הנכונה. (עד כדי כך שר' יהושע העדיף להיות חולה שנה שלמה מלבוא אל ר"ג ביר"כ שלו)
 ב. עד כמה לא היה אכפת לחכמינו מהכבוד ומהמעמד שלהם. ברגע שר' יהושע שוכנע שראוי לפסוק כר"ג הוא לא היסס ללכת אליו למרות שהיתה בכך פגיעה אנושה במעמדו. וכן אנו רואים אצל ר"ג שלא ניצל את המעשה של ר' יהושע כדי לחזק את מעמדו אלא העריך אותו וכינה אותו 'רבי'.

משנה

עדים אמרו שראו את הלבנה הישנה בבוקר ואת החדשה בערב:

ר' יוחנן בן נורי: הם שקרנים. (כי ישנו פער של 24 שעות בין הישנה לחדשה)
רבן גמליאל: קיבל את עדותו.

כי מסורת בידו שלפעמים לבנה ממחרת לבוא.

עדים אמרו שראו את הלבנה ביום 30 - אבל בליל 31 אף אחד לא ראה את הלבנה:
ר' דוסא ב"ה: הם שקרנים.

רבן גמליאל: קיבל את עדותו.

ר' יהושע אימץ את דעת ר' דוסא,
 ר"ג גזר עליו שיבוא אליו במקלו ובמעותיו ביר"כ שחל לפי חשבוננו.
 ר' יהושע הצטער על כך (=גמ'),
 אך ר' עקיבא ור' דוסא שיכנעו אותו שיש לקבל את פסיקת ר"ג, וכך עשה.

כיצד שוכנע ר' יהושע?

אמר לו ר"ע:
 קידוש החודש נקבע ע"י ב"ד אפילו אם קבעו אותו בשגגה/במזיד/בטעות.

אמר לו ר' דוסא:
 לכל ב"ד יש מעמד שווה ויש לשמוע לו.

המקור לדברי ר' דוסא:

- מכך שלא נתפרשו שמותן של 70 הזקנים בפס': "ויעל משה... ושבעים מזקני ישראל".
- מכך ששקל הכתוב 3 קלי עולם כ-3 חמורי עולם בפס': "ה' אשר עשה את משה ואת אהרן... וישלח ה' את ירובעל (=גדעון) ואת בדן (=שמשון) ואת יפתח ואת שמואל".
- "ובאת אל... השופט אשר יהיה בימים ההם" – אין לך לבקש אלא שופט שבימך.
- "אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה" – אין לך אלא שופט שבימך.

קידוש החודש במצב בעייתי:

- רבי שלח את ר' חייא לעיין טב' לקדש את החודש (כיוון שבמקומו הציבור ראה את הלבנה הישנה), וביקש שלאחר שיקדש ישלח לו את הסימן 'דוד מלך ישראל חי וקיים'.
- ברייתא: פעם אחת נתקשרו שמים בעננים וראו דמות לבנה וחשבו לקדש את החודש, אך ר' גמליאל טען שלפי מסורת החישוב שבידו ר"ח יחול רק מחר, וכדי להבליט זאת הוא הספיד אשה הספיד גדול באותו יום.

ראש השנה כה: (תחילת הפרק) עד כו: (משנה)

ביאורים

אין עד נעשה דיין: מי שהעיד על מעשה שראה, אינו יכול לשמש כדיין על אותו מעשה.
 ר' טרפון ור' עקיבא נחלקו האם בדיני נפשות אף עד הרואה אינו נעשה דיין. כלומר, דיין שראה מעשה שחייבים עליו מיתה, אין הוא יכול להצטרף עם חבריו הדיינים לדון על אותו מעשה, אף אם הוא לא העיד בפניהם על אותו מעשה.
 לדעת חלק מן הראשונים, אף בדיני ממונות עד הרואה יכול להיות דיין רק אם ראה ממלא, אבל כשהתכוון בשעת ראייתו להיות עד בדבר שוב אינו נעשה דיין. אולם רוב הראשונים חולקים וסוברים, שכוונתו להעיד אינה פוסלתו מלהיות דיין. במקום שמן התורה אין צורך בעדים, וחכמים הם שהצריכו עדים, אפילו עד המעיד נעשה דיין.

משנה

לא הספיקו לקדש

ראו ב"ד וכל העם את הלבנה ולא הספיקו להכריז "מקודש": אינו מקודש (למרות שהדבר התפרסם).

נחקרו העדים אך לא הספיקו להכריז "מקודש": אינו מקודש. (גם כשהדיין החל ביום, הקידוש חייב להיות גם כן ביום)

ב"ד שראה את הלבנה

ב"ד שראו את הלבנה: יעמדו שנים מהב"ד ויעידו בפני 3 מהב"ד.

ראו 3 מחברי ב"ד את הלבנה: יעמדו שנים ויעידו בפני השלישי ובפני עוד שנים.

דוקא כשראו בלילה. אבל אם ראו ביום – יקדשו ע"פ ראייתם (כי ראיית הירח לא פחותה משמיעת עדות).

המשנה קובעת שעד נעשה דיין

ר' טרפון (שסבר בדיני נפשות - עד נעשה דיין): פשוט שיסבור בעדות החודש - עד נעשה דיין.

אבל גם ר"ע (שסבר בדיני נפשות - אין עד נעשה דיין): ייתכן שיסבור בעדות החודש - עד נעשה דיין. (כיוון שבדיני נפשות יש דרישה מיוחדת שיוכל להפך בזכותו)

החידוש הוא שאין דיין יחיד? נאמן לקבל עדות החודש. (בניגוד לדיני ממונות, ששם מומחה לרבים רשאי לדון לבד) המקור: 'אֵין עַד נַעֲשֶׂה דֵיין' - משה לבדו לא כשר! (ר' תוס')

משנה

אלו שופרות כשרים?

ת"ק: כל השופרות, חוץ משל פרה. (כי של פרה קרוי 'קרן')

ר' יוסי: כל השופרות וגם של פרה. (כל השופרות נקראות 'קרן')

הסיבות שבגללם חולקים חכמים על ר' יוסי:

א. כל השופרות נקראות גם 'קרן' וגם 'שופר', - של פרה קרוי רק 'קרן'. (תגובת ר"י: גם של פרה קרוי שופר שנאמר - 'וּתְיַסֵּב אֶת הַשּׁוֹפָר לְפָנֶיךָ') (תגובת ר"י: גם של פרה קרוי שופר שנאמר - 'וּתְיַסֵּב אֶת הַשּׁוֹפָר לְפָנֶיךָ')

ב. אין קטיגור נעשה סניגור, ולכן של פרה פסול כיוון שהוא מזכיר את עגל הזהב. (תגובת ר"י: דין זה תקף רק בדברים שנעשים בפנים. תגובת חכמים: שופר בא לזיכרון ולכן נחשב כנעשה בפנים)

ג. של פרה עשוי שכבות שכבות ונראה ככמה שופרות, והתורה הקפידה על שופר אחד. (תגובת ר"י: כיוון שהוא מחובר הוא נחשב אחד)

חכמים השקיעו מאמצים ללמוד את פירושה השונה של המילים. לצורך כך הם הקשיבו לאנשים שונים מתרבויות שונות. בדרך זאת הם למדו ביטויים חדשים שעזרו להם להבין פסוקים, מילים מהמשנה, וכן את משמעותם העמוקה של החפצים.

ראש השנה כו: (משנה) עד כז: (שורה אחרונה)

ביאורים

"התוקע לתוך הבור": רב האי גאון מסביר שהמשנה נשנתה בתקופה שהיו גזירות נגד היהודים, והתייראו לתקוע בשופר בגלוי. וכתב הרב מרגליות (יסוד המשנה ועריכתה, עמ' כג) ש"הדברים האלו יאירו הרבה הלכות תלמודיות באופני קיום המצות אשר נראות כזרות, בעוד שבאמת חקרו עליהן כשלא היה באפשרות לקיים המצות והוכרחו לעשות בשינוי".

משנה

סוג השופר

בר"ה: ת"ק: יעל פשוט. (בר"ה יש לפשוט את הלב)
ר"י: איל כפוף. (בר"ה יש לכוף את הלב)

בתעניות: איל כפוף. (בתעניות יש לכוף את הלב)

ביובל: יעל פשוט. (לפי ת"ק - ג"ש מר"ה, לפי ר"י - משום שהשופר קורא לדרור)

ציפוי הפה (הציפוי הוא שלא במקום הנחת הפה)

בראש השנה: זהב.

בתעניות: כסף.

שתי החצוצרות:

ראש השנה: מיקום החצוצרות: בצדדין.

מאריכים בשופר. (בו מצוות היום)

תעניות: מיקום החצוצרות: באמצע.

מאריכים בחצוצרות. (בו מצוות היום)

תפילת היובל

כמו בראש השנה (מלכויות זכרונות ושופרות).

פסקו של ר' לוי: בראש-השנה: אייל כפוף.

בתעניות: יעל פשוט.

ביובל: איל כפוף. (ג"ש משווה את דינו לר"ה)

מדוע כסף?

הסבר א': שופר לשם אסיפת הקהל הינו בכסף.

הסבר ב': התורה חסה על ממונינו (בר"ה משום כבוד יו"ט עשו מזהב).

המשנה מתייחסת למקדש (שבו שילבו שופר וחצוצרות),

אבל במדינה תקעו או רק בשופר (בר"ה וביובל)

או רק בחצוצרות (בתעניות).

לפי ר"א, (הסובר שבתשרי נברא העולם), קיים הבדל בין תפילת ר"ה ליובל - בר"ה אומרים "זה היום תחלת מעשיך" וביובל לא.

האם ניתן לשמוע 2 קולות בו-זמנית?

2 קולות מאדם אחד: לא. (כמו 'זכור' ו'שמור')

2 קולות מ2 אנשים:

בדבר חביב - כן. (כמו 2 שקוראים הלל או מגילה)

בדבר לא חביב - לא. (כמו 2 שמתרגמים את התורה)

ולכן ניתן לשמוע שופר וחצוצרה יחדיו.

ברייתות

משנה

שופר פגוע (הרחבות למשנה)

שופר פגוע

נסדק:
לאורכנו: פסול.
לרוחבו: אם נשתייר שיעור תקיעה (טפח) - כשר.
ניקב (נקב שלא מעכב את התקיעה) וסתמו:
ת"ק: כל סוג סתימה - פסול.
ר' נתן: אם סתם במינו - כשר.

נסדק ודבקו:
פסול.
דיבק שברי שופרות:
פסול.
ניקב וסתמו:
נקב שעייכב את התקיעה - פסול.
נהב שלא עייכב את התקיעה - כשר.

מה סבר ר' נתן?

לישנא קמא:
במינו: כשר רק אם הנקב הוא במיעוט השופר.
שלא במינו: פסול תמיד.
לישנא בתרא:
במינו: כשר תמיד.
שלא במינו: כשר רק אם הנקב הוא במיעוט השופר.

שמע שופר בצורה ייחודית

שופר שעבר טיפול בידי אדם

התוקע לתוך בור/חבית וכדו':
שמע קול שופר - יצא.
שמע קול הברה - לא יצא. (אך העומדים בבור - יצאו)
מי שעבר מאחורי ביכנ"ס ושמע קול שופר/מגילה:
כוון לבו - יצא.
לא כוון לבו - לא יצא.

ארוך שקיצרו:
כשר.
גירד את עוביו (מבפנים או מבחוץ):
כשר.
ציפהו זהב:
מבפנים או במקום הנחת הפה - פסול.
מבחוץ ושלא במקום הנחת הפה - כשר. (ובתנאי שלא השתנה הקול)
הפך את השופר:
לא יצא. (כי צריך 'דרך העברתו')
הדביק לו חלק נוסף:
פסול.

ביאור המקרה:
קיצר את החלק הרחב והרחיב את החלק הקצר באמצעות רותחין.
(אך אם הפך את הצד הפנימי לחיצון והחיצון לפנימי - הרא"ש הביא דעות חולקות).

מקרים נוספים

נתן שופר בתוך שופר:
אם שומע את קול הפנימי בלבד, יצא.
שופר עם קולות חריגים:
כשר.

חכמים שלחו לאבוה דשמואל:
שופר שקדח בתוך העצם שבשופר (במקום להוציאה): כשר.

ראש השנה כז: (שורה אחרונה) עד כט. (המשנה)

ביאורים

מצוות צריכות כוונה: כולם מודים שצריך להתכוון למעשה המציאותי, ואם הוא אינו מודע למעשה המציאותי ודאי שלא יצא. השאלה היא האם הוא צריך גם להתכוון לשם קיום מצוות הא-ל. בגמרתינו מצאנו מחלוקת בעניין זה. יש סוברים, כי גם לדעת הסוברים כי "מצוות אין צריכות כוונה", אין זה אלא במצוות התלויות במעשה, כי המעשה עצמו מורה על קיום המצוה, ואין צריך עוד למחשבה, אבל במצוות התלויות במחשבה או בדיבור, הכל מודים שמצוות צריכות כוונה. החיי-אדם חידש שלדעה הסוברת ש"מצוות צריכות כוונה" מספיק כאשר מוכח מעצם העניין שכוונתו לשם מצוה, גם אם לא כיוון בפירוש לצאת ידי חובת המצווה ('כוונה רדומה').

תקיעה אחת בשני מצבים

- שמע חלק מהתקיעה בכשרות וחלק בפסלות - לא יצא.
- תקע בתוך בור ויצא והמשיך לתקוע מחוץ לבור - יצא.

יש לשמוע את כל התקיעה בכשרות.

ולא חוששים שמא ראשו יהיה מחוץ לבור והשופר עדיין בבור.

תקע בשופר של קרבן

רב יהודה:
בעולה: יצא (בדיעבד).
בשלמים: לא יצא.

רבא בתחילה:
לא יצא.

רבא לבסוף:
יצא (בדיעבד).

טעמו של ר' יהודה

עולה היא בת מעילה - כשתקע מעל בה ויצאה לחולין.
שלמים אינם בני מעילה - גם אחרי שתקע נשארו קדושים

טעמו של רבא בתחילה

אמנם עולה יוצאת לחולין - אבל זה קורה רק אחרי התקיעה.

טעמו של רבא בסוף

מצוות לא ניתנו להנאה ולכן לא נחשב שנהנה מהקרבתו.

למסקנה מצוות לאו להינות נתנו - ולכן:

- השומע משופר של ע"ז יצא (ולכתחילה לא יתקע כיוון שמאוס).
- מותר לשמוע תקיעת שופר מתוקע האסור עליך בנדר.
- מותר לתקוע בשופר האסור עליך בנדר.

- מותר לקבל הזאת מי חטאת בחורף מאדם האסור עליך בנדר.
- מותר לטבול בחורף במעיין האסור עליך בנדר.

אך התוקע בשל עיר הנידחת לא יצא כיוון שעומד לישרף - והעומד להישרף נחשב כשרוף.

אך לא בקיץ, כיוון שאז יש הנאה לגוף.

רבה: מצוות לא צריכות כוונה. (אינו מתכוון נחשב למתכוון)

ולכן:
 1. האכילוהו מצה בעל-כרחו - יצא.
 2. התוקע בשופר שלא לשם המצוה - יצא.

קושיות על שיטת רבא

קושיה א'
 בכמה מקורות מצאנו שיש צורך בכוונה!

תירוץ:
 הדרישה שם היא לכוונה לעשיית הפעולה המציאותית (שאותה חייבים), רבא התייחס לכוונה לקיום רצון האל (שאותה לא חייבים).

קושיה ב'
 לפי רבא הישן בסוכה בשמיני עצרת ולא מתכוון למצוה - ילקה משום בל תוסיף!
 (שהרי לא צריך כוונה כדי לקיים מצוה)

תירוץ א' (רבה):
 איסור בל-תוסיף הוא רק בזמן המיועד למצוה עצמה.
תירוץ ב' (רבא):
 הפטור מכוונה הוא רק בזמן המיועד למצוה - אחרי זמן המצוה חייבים כוונה.

הערות:
 א. רבה טוען שאין בל תוסיף מחוץ לזמן - לכן הוא יסביר שהאיסור על כהן להוסיף ברכה בסיום הברכות, נובע מכך שכל היום נחשב לזמן המצוה כיוון שראוי לברך בו ציבור נוסף.
 ב. נפקא מינה בין רבה לרבא - הישן בסוכה בשמיני בכוונה. (רבה: מחוץ לזמן יש הפקעה כללית של איסור בל תוסיף. רבא: מחוץ לזמן צריך כוונה וכיוון שהתכוון עבר על בל תוסיף)

ברייתא

המוציא אחר ידי חובה

ת"ק: לא צריך להתכוון לכך.

ר' יוסי: צריך להתכוון לכך. (ושליח-ציבור אינו צריך כוונה מיוחדת כיוון שברור שמתכוון לכך)

וכך סובר ר' זירא.

ראש השנה כט. (משנה) עד ל. (משנה)

ביאורים

כיצד ניתן להתמודד עם כך שלא תוקעים בראש-השנה שחל להיות בשבת? הרב עמיטל ביאר (בדרשותיו בר"ה שחל להיות בשבת, וכן כתב בספר 'בהיותו קרוב') שרבינו הקדוש ראה יהודים שחושבים שיש איזה "כח נסתר" בשופר שמעלה זכרונם של ישראל לפני הקב"ה, וכנגד זה טען רבינו הקדוש: אין בשופר יותר מאשר בידיו של משה או בנחש הנחושת, שאין בהם כדי להושיע את ישראל; רק בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את ליבם לאביהם שבשמים, נפתחים להם שערי שמים. וזה פשר מיקום משנה זו העוסקת בכוונת הלב באמצע הדינים העוסקים בשופר.

משנה

הכל הולך אחר כוונת הלב

למעשיו של משה (הרמת הידיים ונחש הנחושת) לא היתה תועלת מיסטית אלא תועלת פסיכולוגית בכך שעוררו את ישראל לחזור בתשובה.

הוצאת הרבים ידי חובה

חרש שוטה וקטן: לא יכולים להוציא את הרבים ידי חובתן.
זה הכלל: כל שאינו מחוייב בדבר - לא יכול להוציא את הרבים ידי חובתו.

ברייתא

החייבים בתקיעת שופר:

- כהנים, לויים, ישראלים.
- גרים, עבדים משוחררים.
- טומטום, אנדרוגינוס.
- חציו עבד וחציו בן חורין.

הוצאת אחרים ידי חובה:

אנדרוגינוס:
שאינו מינו - לא מוציא.
מינו - מוציא.
טומטום וכן **חציו עבד וחציו בן חורין:**
לא מוציאים אף אחד.

החידוש בכהנים ולויים:
למרות שאינם במצות היוכל - הם חייבים בתקיעות.

ההבדל בין טומטום לחציו עבד:
טומטום - מוציא את עצמו,
חציו עבד - אינו מוציא אפילו את עצמו!!!
[צד עבדות שבו לא יכול להוציא את צד חירות שבו]

ברייתא

אדם שיצא ידי חובת הברכה

בברכות המצוה והשבח: מוציא אחרים.
בברכות הנהנין: אינו מוציא אחרים.

ברכת הנהנין שמשרתת את ברכת המצוות ('המוציא' על מצה ו'גפן' של קידוש):
נחשבות כברכת המצוות (ומוציא אחרים ידי חובה).

וכדי לחנך את בני ביתו במצוות רשאי לברך.

משנה

היכן תוקעים בר"ה שחל בשבת?

בזמן המקדש:

במקדש, אך לא במדינה.

לאחר החורבן (תקנת ריב"ז):

ת"ק: במקום שיש ב"ד (אפילו ארעי).

ר' אלעזר: רק ביבנה.

חכמים: במקום שיש ב"ד (רק אם הוא קבוע).

יתרון נוסף של ירושלים (בבניינה) - תוקעים גם

בסביבתה (ולא רק בה):

ובתנאי שהמקום עומד בתנאים הבאים:

1. רואים משם את ירושלים. (פרט ליושבי העמק)
2. שומעים משם את התקיעה. (פרט ליושבי ההר)
3. קרוב לירושלים. (פרט למקום שמחוץ לתחום)
4. ניתן לבוא משם לירושלים. (פרט לאם יש נחל שמעכב)

טעם איסור התקיעה בשבת (במדינה):
גזירה שמא יטול את השופר בידו וילך אצל מומחה שילמדנו לתקוע - ויעבירונו 4 אמות ברשות הרבים.

היתרון הראשון הוא ש:
בירושלים תוקעים אף שלא בפני ב"ד, ואילו ביבנה תוקעים רק בפני ב"ד.

ברייתא

כל אחד חייב לתקוע ביום הכיפורים שבשנת היובל.

רב הונא:
יש לתקוע בזמן שב"ד יושבים (עד שעה שישית).
[ואפשר אף שלא בפני ב"ד]

הגמ' מסתפקת האם הכוונה היא לשיבת ב"ד בפועל או לזמן הראוי לשיבת ב"ד.

ראש השנה ל. (משנה) עד לא: (משנה)

ביאורים

'הז'ו ל"ך': זהו סימן לחלוקת פרשת האזינו עבור השיר שהיו אומרים במנחה בשבתות, וכן עבור חלוקת הקריאה בבית-הכנסת. ישנם שיטות ראשונים רבות לפענוח סימן זה. מו"ר הרב ליכטנשטיין מקפיד, שכאשר קוראים בשני ובחמישי ובשבת במנחה שלפני שבת האזינו, שיקראו 3 העולים לפי חלוקה זו, ולכן העולה השני יתחיל את קריאתו במילים "זכור ימות עולם" ולא כמודפס בסידורים רבים ב"הצור תמים".

משנה

באלו ימים יש ליטול לולב?

בזמן המקדש:
במקדש: כל סוכות.
במדינה: רק ביו"ט ראשון.

לאחר חורבן המקדש – תיקן ריב"ז:
במדינה: כל סוכות – זכר למקדש.

תקנה נוספת של ריב"ז (לאחר החורבן):
במשך כל יום ט"ז ניסן אסור לאכול מהחדש.

"**ציון היא דורש אין לה**" – מכאן שיש לדרוש את ציון ולעשות דברים זכר לחורבן.

סיבת התקנה לאסור את יום 16 בניסן

סתמא דגמרא

שיטת ריב"ז: לאחר החורבן 16 בניסן מותר מהתורה ("צ"צ צ"צ צ"צ היום הזה" - עד ולא עד בכלל)

תקנת ריב"ז: יש לאסור את יום 16 בניסן מחשש שמא יבנה ביהמ"ק וימשיכו להתיר כבר מתחילת היום (ולא רק מזמן הקרבת העומר כנדרש).

אמנם כשביהמ"ק היה קיים הספיקו כל שנה להקריב את העומר עד חצות – אבל ריב"ז חשש שביהמ"ק ייבנה מעט קודם ט"ז ניסן ולכן לא יספיקו להקריב עד חצות.

רב נחמן בר יצחק

דעת ריב"ז: לאחר החורבן 16 בניסן אסור מהתורה ("צ"צ צ"צ היום הזה" - עד ועד בכלל).

תקנת ריב"ז: ריב"ז דרש ופירסם את דין תורה.

משנה

זמן קבלת עדי החודש:

בראשונה:
כל היום.

לאחר שפעם העדים התעכבו ולא ידעו מה לשיר:
רק עד המנחה.
[אם באו לאחר המנחה - גומרים את היום בקדושה ומקדשים את החודש למחרת]

לאחר חורבן בית המקדש (תקנת ריב"ז):
כל היום.

מה היה הקילקול?

חכמי בבל: לא אמרו שיר כלל בתמיד של בין הערביים.
ר' זירא: אמרו שיר של יום חול בתמיד של בין הערביים.

בתמיד של שחר אין בעיה:

כיוון שלרוב העדים לא הגיעו לפני תמיד של שחר - לא תיקנו שיר מיוחד עבור ר"ה (והיו שרים את השיר הרגיל של יום חול).

אבל ביום חמישי יש בעיה אחרת - השיר של יום חמישי הוא השיר של ר"ה!
לכן - אם העדים היו באים קודם תמיד של שחר אז היו אומרים "הסירותי מסבל שכמו" במקום "הרנינו", - כדי לא לחזור על המזמור פעמיים.

ברייא

מדוע נקבע השיר שאומרים עם קרבן תמיד?

- יום א: על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו.
- יום ב: על שם שחילק מעשיו ומלך עליהם.
- יום ג: על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו.
- יום ד: על שם שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן.
- יום ה: על שם שברא עופות ודגים לשבח לשמו.
- יום ו: על שם שה' גמר מלאכתו ומלך עליהן.
- שבת: ר' עקיבא: על שם שעתיד העולם להיות חרב והכל ישבות.
- ר' נחמיה: על שם ששבת לאחר סיום הבריאה.

נימוקיו של ר' נחמיה:

- א. כל המזמורים הם על העבר ולכן גם מזמור השבת צריך להיות על העבר.
- ב. לשיטתו העולם ייחרב יומיים (אלפיים שנה) ולא יום אחד בלבד (אלף שנה).

העולם יהיה קיים - 6000 שנה.

ואחר כך יחרב - ר"ע: 1000 שנה ('ונשגב ה'...ביום ההוא').
ר"נ: 2000 שנה (יחינו מיומים').

השיר שאומרים בשבתות במוסף:

בסבב מחזורי של 6 שבתות אומרים כל שבת חלק אחד מתוך פרשת האזינו.

חלוקת הקריאה בתורה של 6 העולים הראשונים
שבפרשת האזינו - זהה לחלוקה זו.

השיר שאומרים בשבתות במנחה:

בסבב מחזורי של 3 שבתות אומרים את 2 חלקי שירת הים (עד 'מי כמכה' ומשם עד הסוף) ואת שירת הבאר.

10 מסעות שנסעה שכינה בבית ראשון להסתלק מעל ישראל כשחטאו (כפי שנלמד מפסוקים):

בתוך המקדש: כפרת---כרוב---מפתן---חצר---מזבח---גג.
מחוץ למקדש: חומה---עיר---הר---מדבר---מקומה.

10 גלויות שגלתה סנהדרין בבית שני (כפי שהתקבל במסורת):

ביהודה: לשכת הגזית---חנות (בהר הבית)---ירושלים---יבנה---אושא---יבנה---
בגליל: אושא---שפרעם---בית שערים---צפורי---טבריא.

6 חודשים נתעכבה השכינה לישראל במדבר
לפני ששבה למקומה, שמא יחזרו בתשובה.

ר' יוחנן: ומטבריה עתידים להיגאל.

ראש השנה לא: (משנה) עד לב. (משנה שלישית)

ביאורים

המקור למלכותו של הקב"ה בראש השנה - המקורות שמביאים החכמים לדעתם אינם רק מקורות טכניים אלא יש בהם משמעות ומקור רעיוני לתורף הדינים עצמם. כך למשל נחלקו התנאים מהו המקור להזכרת מלכויות בראש השנה. רבי למד זאת מההזכרה של אני ה' אלוהיכם לפני ההזכרה של בחודש השביעי. ריב"ז למד זאת מכך שכל מקום שיש זכרונות יש גם מלכויות. לפי ריב"ז המקור למלכות הקב"ה נובע מעצם המשפט (זכרונות) שמתבצע בר"ה. לפי רבי המלכות נובעת מעצם מהות היום שהוא תחילת החודש השביעי (תשרי הינו החודש השביעי ולכן מתחילה בו המלכה של הקב"ה במקביל ליום השביעי של ימות השבוע).

משנה

כשראש ב"ד נמצא במקום אחר - העדים לא צריכים ללכת אחריו (למרות שקידוש החודש תלוי בו), אלא יבואו למקום מושב בית-הדין (וזהו תקנת ריב"ז).

דין זה תקף רק בעדות החודש (כי אם נטריח את העדים זה ירתיע אותם לבוא בעתיד).

9 תקנות שהתקין ריב"ז:

תקנות על חגים ומועדים

1. לאחר החורבן יום הנפ (ט"ז ניסן) כולו אסור.
2. לאחר החורבן תוקעים בר"ה שחל בשבת בכל מקום שיש ב"ד/ביבנה.
3. לאחר החורבן נוטלים 7 ימים במדינה.

תקנות על קידוש החודש

4. לאחר החורבן מקבלים את עדות החודש כל היום.
5. הולכים אחר מקום מושב ב"ד ולא אחר מקום אב ב"ד.
6. לאחר החורבן מחללים שבת על ראיית הלבנה רק בניסן ובתשרי.

תקנות שונות

7. כהנים לא רשאים לעלות בסנדליהן לדוכן.
8. גר שנתגייר בזמן הזה לא יפריש רובע שקל עבור קינו. (מחשש לתקלה)
9. ר"פ: ביטל (לאחר החורבן) את גזירת חכמים שמרחק של יום הליכה מירושלים אסור לפדות פירות מע"ש וכרם רבעי.
- רנב"ז: תקנה לגבי מיקום קשירת הלשון של זהורית ביום-כיפור.

משנה

סדר הברכות בתפילת עמידה בראש-השנה:

שלוש ראשונות - (1) אבות	(2) גבורות	(3) קדושת השם
שלוש אמצעיות - (4) קדושת היום (ותוקע)	(5) זכרונות (ותוקע)	(6) שופרות (ותוקע)
שלוש אחרונות - (7) עבודה	(8) הודאה	(9) שלום

מתי אומרים מלכויות?

ריב"ז: **מלכויות** אומרים בברכה שלישית עם קדושת השם.
 ר' עקיבא: **מלכויות** אומרים בברכה רביעית עם קדושת היום.

מיקום קדושת היום:
 רבי: בברכה הרביעית (כמשנה).
 רשב"ז: בברכה החמישית (האמצעית).

סברת ר' עקיבא:
 כיוון שבמלכויות אומר 10 פסוקים כמו זכרונות ושופרות - מוכח שצריך לתקוע גם במלכויות.

המקור לאמירת הברכות

שלושת הראשונות

אבות: "הבו לה' בני אלים".

גבורות: "הבו לה' כבוד וצו".

קדושת השם: "...השתחו לה' בהדרת קדש".

שלושת האמצעיות

קדושת היום: ר"א: "שתון". ר"ע: "אקרא קדש".

זכרונות: "זכרון".

שופרות: "תרוצה".

מלכויות: רבי: מסמיכות המילים "אני ה' אלהיכם" ל"ואחד השמיצו".

ריב"י: מבנין אב - כל מקום שיש זכרונות יש מלכויות. ("לזכרון... אני ה' אלהיכם")

כל אחד מהם לומד מהמקור של השני את החובה לקדש את היום בשבייתה ממלאכה.

משנה

כמה פסוקים יש לומר (במלכויות בזכרונות ובשופרות)?

ת"ק: 10 בכל אחד.

ריב"נ: 3 בכל אחד (אחד מהתורה, אחד מנביאים ואחד מכתובים).

הלכה כר' יוחנן בן נורי.

כנגד מה 10 פסוקים?

רבי לוי: כנגד 10 הילולים שאמר דוד במזמור האחרון שבספר תהילים.

רב יוסף: כנגד 10 הדברות.

ר' יוחנן: כנגד 10 מאמרות שבהן נברא העולם.

כנגד מה 3 פסוקים?

דעה 1: כנגד תורה נביאים וכתובים.

דעה 2: כנגד כהנים לויים וישראלים.

ראש השנה לב. (משנה תחתונה) עד לג: (משנה)

ביאורים

זו ואין צריך לומר זו קתני: תשובה לשאלה מדוע נכתבה במשנה או בברייתא פיסקה המובנת מעצמה שאין צורך לפרשה. הקביעה הזו מניחה שדרך המשנה או הברייתא להקדים את המקרה הכבד למקרה הפשוט ממנו ולרדת מן הכבד אל הקל. בהליכות-עולם (שער שלישי ב/ד - ר' ישועה בן יוסף הלוי) כתב שמשתמשים בתירוץ זה רק בדוחק גדול (להבדיל מתירוץ של 'לא זו אף זו').

משנה

דינים בפסוקים של מלכויות זכרונות ושופרות:

- מתחילים - בפסוקים מהתורה.
- מסיימים - ת"ק: בפסוקים מהנביא. ר"י: בפסוק מהתורה. (ואם סיים בנביא - יצא)
- אין אומרים פסוקים של פורענות.

ניתן לומר פסוקים של פורענות על הגויים.

אלו פסוקים ניתן להזכיר?

במלכויות

הפסוקים הבאים

'מי זה מלך הכבוד'.
 'זמרו למלכנו'. (מוסב רק על עם ישראל)
 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד'.
 'ויצאת היום... ה' הוא האלקים'.
 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים...'

ר' יוסי: נחשבים למלכויות.
 ר' יהודה: לא נחשבים למלכויות.

ר' יוסי מודה ש - "שמע ישראל" - לא נחשב למלכויות.

בשופרות

לשון 'תרועה' (ללא הזכרת שופר):
 ר' יוסי: נחשב לשופרות.
 ר' יהודה: לא נחשב לשופרות.

בזכרונות

זכרון של יחיד:
 לא אומרים.

לשון 'פקידה':

ר' יוסי: נחשב לזכרונות.
 ר' יהודה: לא נחשב לזכרונות.

זכרון של יחיד שמשמעותי לציבור (כמו פקידת שרה) - נחשב של ציבור.

משנה

התקיעות בראש-השנה:
 במוסף. (בשל גזירת המלכות דחו את התקיעה למוסף)

אמירת הלל:
 בשחרית. (זריזים מקדימים למצוות)

בראש-השנה ויום-כיפור לא אומרים הלל כי לא שייך לומר הלל ביום הדין!

משנה

פעולות להכשר השופר

כדי לתקוע בשופר אסור לעבור על:
איסורי דרבנן,
ואיסורי תורה.

כדי שקול השופר יהיה צלול מותר:
לתת בו מים או יין. (אך לא מי רגלים מפני הכבוד)

קטן (בר"ה רגיל, ובר"ה שחל בשבת)

כשלא הגיע לחינוך: אין מונעים ממנו לתקוע.
כשהגיע לחינוך: מלמדים אותו לתקוע.

מתעסק

המתעסק בתקיעת שופר: לא יצא.
השומע מן המתעסק: לא יצא.

אין עשה (של תקיעת שופר) דוחה לא תעשה ועשה (של ראש השנה).

מבנה חלק משנה זו הוא: "זו ואין צריך לומר זו".

נשים

ר' יהודה, וכך עולה ממשנתנו: אסור להן לתקוע.
ר' יוסי ור' שמעון: מותר להן לתקוע.

מח' זו תלויה במח' מהותית בנוגע למעמד נשים במצוות שפטורות מהן האם הן מופקעות מהן לגמרי או שהן רשאיות לעשותן ואם הן עושות אותן הן נחשבות כמקיימות מצווה.

התוקע לשיר:

יתכן שדינו כמתעסק. (ולכן אין סיוע מהמשנה לרבא שסובר שיצא)

השומע מן המשמיע לעצמו:

יתכן שלא יצא. (ולכן אין קושיה מהמשנה לר' זירא שסובר שלא יצא)

ראש השנה לג: (משנה) עד לד. (שורה אחרונה)

ביאורים

מה עשו עד תקנתו של ר' אבהו? ר' אבהו תיקן לתקוע את כל שלושת סוגי התקיעות. מה נהגו עם ישראל עד אז? מדוע עד אז לא הסתפק עם ישראל בשאלה מהי תרועה? לשאלה זו ישנן שתי תשובות. חלק מהראשונים סברו שאכן בשל צרות השיעבוד נשתכחה תורת תרועה מעם ישראל והיה צורך לתקנה מחדש.
 רב שרירא גאון טען לעומת זאת, כי כל שלושת סוגי התרועות הינם כשרים. תקנתו של ר' אבהו לא באה כדי לדעת איך לצאת ידי חובה (שכן לשם כך ניתן לתקוע כל סוג אפשרי) אלא כדי למנוע מצב של פירוד בין הקהילות השונות כשבכל קהילה תקעו סוג תרועה אחר. לכן תיקן ר' אבהו שבכל הקהילות יתקעו את כל שלושת סוגי התרועות.

משנה

סדר התקיעות

כמות התקיעות: 3 סדרות של 'תקיעה-תרועה-תקיעה'.
שיעור תקיעה - כשיעור תרועה. (שיעור כלל התקיעות - כשלוש תרועות)
שיעור תרועה - כשלוש יבבות.

דינים שונים בתקיעות

- תקיעה ארוכה - לא ניתן להחשיבה כ-2 תקיעות.
- השיג שופר רק לאחר תפילת מוסף:
 תוקע (למרות שכבר בירך מלכויות וזכרונות ושופרות).
- תפילת עמידה של הש"ץ:
 ת"ק: אין יוצאים בה ידי חובה.
 ר' גמליאל: יוצאים בה ידי חובה.

שיעור תרועה:

לפי המשנה: 3 קולות קצרים (ילולי יליל).
 לפי הברייתא: 3 קולות ארוכים יותר (גנוחי גנח).

המקור ל'שופר'

אפשרות א': "והצרכת **שופר תרועה**".
 אפשרות ב': "תקצו **בחודש** **שופר** **ככסה** **ליום** **חמנו**".

המקור לתקיעה לפני ואחרי

אפשרות א': לפני: "והצרכת **שופר** (לפני) **תרועה**".
 אחרי: "תרועה (ואחר כך) **תצבירו שופר**".

אפשרות ב': לפני: "ותקצתם (לפני) **תרועה**".
 אחרי: ת"ק: "תרועה (ואחר כך) **יתקצו**".
 ר"י בריב"ב: "ותקצתם **תרועה** **שנית**" (התקיעה היא שניה לתרועה)

המקור לצורך בשלוש תרועות

1. "והצרכת **שופר תרועה**".
2. "שבתון **לכרון תרועה**".
3. "יום **תרועה** **יהיה** **לכס**".

ת"ק: 2 תרועות הם מהתורה, אך השלישית היא מדרבנן, (כי פסוק אחד נצרך לג"ש).
 ר"י: תרועה אחת בלבד היא מהתורה, והשניים האחרות מדרבנן (פסוק אחד נצרך לג"ש ומהפסוק "יום תרועה" לומדים שלא תוקעים בלילה).

תגובת ת"ק: את הדין שלא תוקעים בלילה לומדים מ"ביום הכיפורים תצבירו שופר".

אמנם הפסוקים של אפשרות א' נאמרו **ביובל** - אבל לומדים מיובל לראש-השנה באמצעות גזירה-שוה ('שביעי', 'שביעי').

אמנם הפסוקים של אפשרות ב' נאמרו על החצוצרות שבמדבר - אבל לומדים מהמדבר לראש-השנה באמצעות גזירה-שוה ('תרועה', 'תרועה').

תיאורטית יש אפשרות נוספת – תקיעה, תרועה שברים, תקיעה – אבל מעשית אפשרות זו ירדה מהפרק כיוון שאדם בצרה לא משמיע קולות בסדר זה.

ר' אבהו תיקן זאת בגלל שהסתפק מהי תרועה:
האם אדם גונח ומילל (שברים תרועה),
או רק גונח (שברים),
או רק מילל (תרועה).

התקיעות ע"פ תקנת ר' אבהו:

תקיעה, שברים תרועה, תקיעה.

תקיעה, שברים, תקיעה.

תקיעה, תרועה, תקיעה.

ראש השנה לד. (שורה אחרונה) עד לה. (סוף המסכת)

ביאורים

חזרת הש"ץ - למסקנת הגמרא ניתן לצאת בחזרת הש"ץ ידי חובה. כיום אין אנו סומכים על כך ואנו נוהגים שכל יחיד מתפלל בעצמו את מוסף ר"ה ולא סומך על חזרת הש"ץ.
 האחרונים הביאו כמה נימוקים מדוע לא סומכים על חזרת הש"ץ: א. צריך לכוון מתחילה ועד סוף - דבר זה קשה מאוד לעשותו.
 ב. יש הסבורים כי הפטור של ר"ג הוא רק למי שלא הספיק להסדיר תפילתו.
 ג. יש הסבורים כי הפטור של ר"ג הוא רק על הברכות הנוספות ולא על השלוש ראשונות ושלוש אחרונות.
 ד. כיוון שהחזן מוסיף פיוטים רבים זהו הפסק ואי אפשר לצאת ידי חובה.

תקיעות נפרדות

שמע תקיעת שופר בהפסקות ארוכות (במשך 9 שעות)

ר' יוחנן (וכן מצאנו בברייתא): יצא.

ר' אבהו (רבו של ר' יוחנן): לא יצא.

כן פסק ר' אבהו בק"ש ובהלל - אם הפסיק ושהה זמן המספיק לגמור את הקריאה לא יצא.

שמע תקיעת שופר מכמה אנשים שונים

יצא.

תקיעות וברכות (מלכויות זכרונות ושופרות)

1. תקיעה ללא אמירת הברכות (=מלכויות זכרונות שופרות) ולהיפך:

בתעניות: אפשרית.

בר"ה ור"כ: לא אפשרית. (הדברים כרוכים זה בזה)

2. כשאין ברירה עדיף תקיעות על פני ברכות (אפילו אם במקום שבו מברכים ייתכן שייקעו עדיף המקום שבו ודאי יתקעו).

3. רק בתפילה בציבור ניתן לתקוע במהלך הברכות (מלכויות זכרונות ושופרות).

יחיד המוציא ידי חובה

יחיד התוקע לאחר:

הוציא ידי חובה.

יחיד המתפלל לאחר:

לא הוציא ידי חובה.

שליח ציבור המוציא ידי חובה

מי שאינו בקי -

יוצא ידי חובה בחזרת הש"ץ.

מי שבקי -

חכמים: אינו יוצא ידי חובה לעולם. (חזרת הש"ץ נועדה למי שאינו בקי)

ר"מ: בימות השנה - לא יוצא, במוסף של ר"ה - יוצא. (כיוון שתפילה זו ארוכה)

ר"ג: תמיד יוצאים ידי חובה. (ובתנאי שהציבור נמצא בשדה - אבל מי שנמצא בעיר והתרשל ולא הגיע - לא יוצא)

לפי ר"ג מטרת תפילת העמידה של הציבור היא לתת זמן לש"ץ להסדיר את תפילתו.

אפילו בצבור.

אמר (בתפילת מוסף) *נ' צעה ונקריב לפניך כאצות רצונך כאו שכתבת צ'ינו בתורתך*:
יצא (ואינו חייב לומר את כל פסוקי המוסף).

ר' אלעזר:

על האדם לעבור על התפילה לפני שהוא מתפלל.

ר' אבא:

כנראה שדין זה נאמר על תפילות המועדים, ולא על
התפילות היום-יומיות.